

17 Minute Languages:

Gramatika danskog

Što trebate o abecedi i izgovoru danskog jezika

Danska abeceda ima 29 znakova, od kojih su tri specifični samo za danski (æ, ø i å).

Danski jezik nije naročito težak za čitanje i pisanje.

Jedini problem jest, što izgovor slova nije ni sličan načinu kako se pišu.

Izgovor danskih samoglasnika

Slovo A

Ako slovo „a“ stoji ispred „d“, „l“, „n“, „s“ ili „t“ onda se izgovara ili kao [æ:] ili kao [ɑ].

U svim ostalim slučajevima se izgovara kao dugo ili kratko [ɑ:].

U kombinaciji sa suglasnikom „v“ ili „g“ nastaje diftong [aw], ako „a“ stoji ispred „j“ onda nastaje diftong [aj].

Slovo E

U većini slučajeva se „e“ izgovara kao otvoreno [ɛ] ili zatvoreno [e].

Za ovo ne postoje jasna pravila, zbog čega biste pri učenju neke riječi trebali dodatno obratiti pažnju na njen izgovor.

Ispred „i“ iza slova „r“ se „e“ izgovara kao [æ].

Ispred slova „g“ ili „j“ se „e“ izgovara kao otvoreno stražnje „a“, što znači, da nastaje diftong [ɑ].

Kod nenaglašenog završetka se „e“ izgovara kao [ə].

Slovo I

„i“ se uglavnom izgovara kao zatvoreno [i].

Kod nekoliko riječi se izgovara kao zatvoreno ili otvoreno [e] ili [j].

Ispred „k“, „g“, „m“ i „n“ (Iznimke: mine i dine) se „i“ uvijek izgovara kao kratki zatvoreni samoglasnik, a nakon „r“ se izgovara kao [ɛ].

Slovo O

U kombinaciji s „r“ se „o“ pretvara u [oɑ].

A u kombinaciji sa suglasnikom „g“ nastaje kratki diftong [åw].

Slovo U

Ako „u” stoji iza „r”, onda se izgovara kratko.
Ispred „f”, „g”, „t”, „k”, „l”, „m”, „n” i ponekad „p” se izgovara kao kratko [å] (Iznimke: kumne, hundrede, hund, pund, klub).

Slovo Y

Ispred „r” se „y” izgovara kao [y], iza „r” i ispred „g”, „k”, „m” i „n” kao [œ].
Ispred slova „v” „y” tvori diftong koji se izgovara [i:w].

Slovo Ø

Ispred „m” i „n” se „ø” izgovara kao [ø].
Iza „r” se izgovara kao kratko ili dugo [ø], a ispred „r” kao [œ].

Slovo Å

Takozvano bolle-å se ispred „r” uvijek izgovara kao [Θ] ili [Θ:].
U flektiranom obliku se izgovara kao [ɔ]. U kombinaciji sa slovom „g” se „å” pretvara u diftong [åw].

Slovo Æ

„æ” se izgovara ovisno o tome stoji li iza ili ispred „r” kao ([æ]) ili kao ([ɛ]).
Ako „r” nije u igri, onda se „æ” izgovara kao [ɛ].

Izgovor suglasnika u danskom

Kod slijedećih glasova trebate biti oprezni:

Slovo D

„d” se nakon svih suglasnika osim „l”, „n” i „r” kao i ispred „a”, „o” i „u” izgovara kao [d].
Ako „d” stoji iza samoglasnika, onda se izgovara kao [ð].
Iza „l”, „n”, „r” i ispred „s” i „t” se „d” ne izgovara, tj. ostaje nijemo.

Slovo G

Ako „g” stoji ispred slova „t” ili u obliku dvostrukog suglasnika „gg”, onda se uvijek izgovara kao [g], a kod diftonga ili nakon dugih samoglasnika kao [j], u kombinaciji s „u”, „o” ili „å” kao [w], a iza „r” i ispred „l” i u završetcima -ig i -dag „g” ostaje nijemo.

Slovo R

„r” se izgovara kao [r], ako stoji ispred samoglasnika ili iza suglasnika.
U završetku -er se „r” izgovara kao otvoreno „o” [ɔ] i iza samoglasnika ili u nenaglašenim slogovima se „r” stapa sa susjednim samoglasnikom i stoga se uopće ne izgovara.

Slovo T

Na početku riječi i slogova se „t” izgovara kao [t].
Ako se nalazi u jezgri ili na kraju sloga, onda se „t” izgovara kao [d] (iznimke su završetak -et, tu se „t” izgovara kao slabije [ð] i u kombinaciji -tio tj. -tion se „t” izgovara kao „s”).

Stød – glotalni stop u danskom

Glotalni stop je tipičan glas za danski jezik.

Pri tome se nakratko zaustavlja strujanje zraka zatvaranjem glasnica.

Na taj način se u izgovoru čuje jedan lagani „sraz” ili „udar”.

Nažalost ne postoje pisana pravila o tome kada se glotalni stop koristi, uglavnom se pojavljuje kod jednosložnih riječi.

Najbolje bi bilo, da od samog početka učite riječi s obzirom na to, kada se glotalni stop koristi.

Što trebate znati o gramatičkom članu u danskom

U danskom postoje dva gramatička roda: Imenice mogu biti ili u zajedničkom rodu (utrøm = fælleskøn) ili u neutralno rodu (neutrum = intetkøn).

U danskom se po samom obliku imenice nažalost ne može utvrditi radi li se o muškom ili ženskom rodu.

Određeni gramatički članDodavanje određenog člana

Određeni gramatički član se ne nalazi ispred imenice, nego joj dodaj na kraju u obliku sufiksa.

Određeni član za utrøm glasi -en, a za neutrum -et.

Slijedeća pravila biste trebali upamtiti:

- Ako imenica završava na nenaglašeno -e, onda se odbacuje drugo „e” koje je sadržano u članu.
Primjer:
en kvinde (jedna žena) → kvinden (ona žena)
- Ako je naglašeni samoglasnik imenice kratak, onda se slijedeći suglasnik mora udvostručiti, kako bi se nakon dodavanja člana samoglasnik i dalje izgovarao kratko.
Primjer:
en ven (jedan prijatelj) → venen (onaj prijatelj)
- Ako imenica završava na -um, onda se taj nastavak odbacuje i zamjenjuje se određenim članom -et.
Primjer:
et museum (jedan muzej) → meseet (onaj muzej)

Množina određenog člana

U množini postoji jedan zajednički član koji glasi -en. Taj se nastavak dodaje neodređenoj imenici u množini.

Postoje samo dvije iznimke:

1. Imenice, koje ne tvore množinu, čiji je oblik jednak u jednini i množini, dobivaju nastavak -ene.
Primjer:
år (godina/godine) → årene (one godine)
2. Ako imenica u jednini završava na -ere, onda trebate izbaciti jedno „e”, prije no što možete dodati nastavak -ne određenog člana.
Primjer:
lærere (učitelji) → lærerne (oni učitelji)

Određeni član imenice iza atributa

Pozor:

Određeni član se dodaje imenici samo u slučajevima u kojima stoji samostalno.

Ako je imenica u pratnji atributa, onda se član piše ispred i mijenja svoj oblik. Ispred „en” i „et” se ubacuje „d”. Tako nastaje član „den” tj. „det”.

U množini se -ne pretvara u „de”.

Primjer:

den røde stige → one crvene ljestve

Neodređeni član u danskom

Neodređeni član u danskom stoji uvijek ispred imenice.
Za trum se koristi „en”, a za neutrum „et”.
Oblik za množinu ne postoji.

Primjer:
en finger → jedan prst
et låg → jedan poklopac

Korištenje članova u danskom

Kod primjene članova postoji nekoliko pravila:

1. slučaj: Član se ne koristi...

- iza imenice u genitivu
Primjer:
firmaets **bil** – auto **firme**
- ispred osobnih imena
Primjer:
at bo i **Vestergade** – živjeti u **Vestergade**
- kod određenih nepromjenjivih rečeničnih oblika
glagol + imenica ili kombinacija glagola, imenice i prijedloga
Primjer:
gå i **skole** – ići u **školu**
- ako je imenica dio glagola kojim se izriče neka aktivnost
Primjer:
at køre med **bus** – voziti se **autobusom**
- iza određenih pridjeva
Primjere:
på venstre **hånd** – na lijevoj **ruci**
på højre **hånd** – na desnoj **ruci**
- iza rednih brojeva

Primjer:

fra første **øjeblik** – od prvog **trenutka**

- kod izražavanja profesionalne, religijske i nacionalne pripadnosti

Primjer:

Han er **sanger**. – On je **pjevač**.

- kod apstraktnih ideja

Primjer:

verden – **svijet**

- kod ne brojivih stvari

Primjer:

Jeg har brug for **penge**. – Trebam **novca**.

- kod opisivanja opreme

Primjer:

Lejligheden er med balkon. – **Stan** ima balkon.

- često iza superlativa

Primjer:

på det laveste **niveau** – na najnižoj **razini**

2. slučaj: Neodređeni član se koristi...

- ako se uvede još nepoznata imenica

Primjer:

Jeg har spist et **æble**. – Pojeo sam **jabuku**.

- ako se imenica pobliže opisuje atributom ili poredbom.

Primjer:

Han er en god **sanger**. – On je dobar **pjevač**.

- ponekad u obliku od „nogle“ (= nekoliko)

(brojive imenice u množini)

Primjer:

Nogle **elever** laver aldrig lektier. – Nekoliko **učenika** je napisalo zadaću.

3. slučaj: Određeni član se koristi...

- ako se osvrćete na nešto već poznato ili spomenuto
Primjer:
I går så jeg **serien** med den berømte detektiv igen. – Jučer sam opet gledao **seriju** s onim poznatim detektivom.
- kada se izražavaju općenite stvari
Primjer:
brandvæsenet – vatrogasci
- kod određenih nepromjenjivih oblika
Primjer:
for **tiden** – u ovo **vrijeme**
- kod personificiranih apstrakcija
(u odnosu na općenite apstrakcije)
Primjer:
døden – smrt
- kod izražavanja vrste
Primjer:
Tomaten tilhører natskyggefamilien. – **Rajčica** pripada obitelji pomoćnica.
- iza alle (svi), begge (oba), selve (sebe), hele (cijelo)
Primjer:
hele **tiden** – cijelo **vrijeme**

Što trebate znati o imenicama u danskom

U pravilu trebate napamet naučiti u kojem je rodu koja imenica, da li je u pitanju utrum ili neutrum.

No, postoje tendencije koje mogu olakšati uvrštavanje imenica.

Značajne kategorije

1. Utrum kategorije:

- osobe
iznimke: et barn – jedno dijete
- životinje
iznimke: et lam – jedno janje
- biljke i voćke
iznimke: et træ – jedno stablo
- jezera i rijeke

2. Neutrum kategorije:

- tvari
iznimke: regnen - kiša
- područja i mjesta
iznimke: et by – jedan grad

Prepoznatljivost nastavaka

1. Utrum nastavci

Nastavci	Primjer	
-ance	en ambulance	ambulantna
-ans	en substans	tvar
-ant	en repræsentant	zastupnik
-de	en længde	dužina
-dom	en sygdom	bolest
-é	allé	avenija
-else	en skuffelse <u>iznimke:</u> et spøgelse et værelse	razočarenje duh prostor
-en	en kommen og gåen	dolazak i odlazak
-ence	en konference	konferencija
-ens	en frekvens	frekvencija
-er	en lærer	učitelj
-hed	en lejlighed	stan
-ik	en grammatik	gramatika
-(n)ing	en slægtning en regning	rodbina račun
-isme	en socialisme	socijalizam
-ør	en direktør	direktor

2. Neutrum nastavci:

Nastavci	Primjer	
-dømme	et omdømme	glas
-ed	et hoved	glava
-ende	et udseende <u>iznimka:</u> en rejsende	izgled putnik
-ri	et bageri	pekara
-um	et museum	muzej

Postoje nastavci koji se ne mogu jasno kategorizirati u utrum ili neutrum. Najbolje, učite riječi skupa s gramatičkim rodom.

Pozor:

Obratite pažnju na to, da ova „pravila” služe samo orijentaciji i pokazuju tendencije.

I u danskom ne postoji 100% pravilo za prepoznavanje gramatičkog roda.

Tvorba množine u danskom

Tvorba množine se može podijeliti u tri skupine:

- nastavci za množinu -er tj. -r
- nastavak za množinu -e
- bez nastavka, pošto ne postoji svojevrsni oblik u množini

Nastavci -er tj. -r

Skoro $\frac{3}{4}$ imenica u danskom tvore pravilnu množinu s nastavkom -er tj. -r.

To je slučaj kod:

- skoro svih imenica koje završavaju naglašenim ili nenaglašenim samoglasnikom
- višesložnih imenica koje završavaju na -skab ili -hed.
- mnogih jednosložnih imenica, koje završavaju suglasnikom
- višesložnih imenica, prije svega posuđenice i tuđice

Primjer:

Nastavak -er: en blomst – jedan cvijet / blomster - cvijet

Nastavak -r: en rose – jedna ruža / roser - ruže*

*ako imenica završava na -e, onda se odbacije -e i ostaje samo -r.

Pozor:

Imenice, koje završavaju nenaglašenim slogom -er, -en ili -el, gube -e u svom nastavku i dobivaju nastavak -er.

Pri tome se – ukoliko prisutni – gube dvostruki suglasnici.

Primjer:

en gaffel – jedna vilica

gafler – vilice

Pozor:

Jedna posebnost danskog jezika jest razmjena samoglasnika u osnovi nekolicine imenica pri tvorbi množine na -er.

Također možete nastaviti kako slijedi: pravila poput udvostručavanja ili uklanjanja -e u završetku množine.

Primjer:

en fod – jedno stopalo

fodder – stopala

Nastavak -e

Kod nekih imenica se množina tvori sa nastavkom -e.

Toj skupini pripadaju:

- mnoge jednosložne imenice koje završe u suglasnici.

Primjer:

en stol – jedna stolica / stole - stolice

- imenice koje završavaju na -er ili -el (nenaglašene).

Primjer:

en finger - jedan prst / fingre - prsti

- imenice koje završavaju na -(n)ing ili -dom.

Primjer:

en udlænding – jedan stranac / udlændinge - stranci

Imenice bez nastavka za množinu

Jedna mala skupina imenica ne posjeduje nastavak za množinu. Imenica stoga ima isti oblik u jednini kao i u množini.

Tu pripadaju slijedeće:

sko / sko – cipela / cipele
 sprog / sprog – jezik / jezici
 år / år – godina / godine
 gås / gæs – guska / guske
 barn / børn – dijete/ djeca
 rejsende / rejsende – putnik / putnici

Pozor:

Jedan mali broj imenica ima nepravilnu tvorbu množine. Najbolje naučite tih nekoliko posebnih slučajeva napamet. Primjer:
 en bror / brødre – jedan brat / braća

Ovdje pregled o tvorbi množine:

Član	Množina	
	neodređen	huse (kuće)
store huse (velike kuće)		mange år (mnoge godine)
određen	husene (one kuće)	årene (one godine)
	de store huse (one mnoge kuće)	de mange år (one mnoge godine)

Padeži u danskom

Padeže je u danskom jako lako naučiti.

Postoje samo dva: ima osnovna forma koja obuhvaća nominativ, dativ i akuzativ i onda još ima posebna forma za genitiv.

Osnovna forma (nominativ, dativ, akuzativ)

Osnovna forma je u vijek ista, znači ne mijenja se u nominativu, akuzativu i dativu, osim ako koristite određeni član.

	Jednina		Množina	
	neodređen	određen	neodređen	određen
Osnovna forma	bil (auto)	bilen (onaj auto)	biler (auta)	bilerne (oni auti)

Genitiv

Formiranje genitiva je vrlo jednostavno!

Imenici dodate samo nastavak -s, bilo određena ili neodređena, jednina ili množina.

	Jednina		Množina	
	neodređen	određen	neodređen	određen
Genitiv	bils (auta)	bilens (onog auta)	bilers (auta)	bilernes (onih auta)

Prilikom opisivanja odnosa vlasništva na danskom, najprije se navodi referentna riječ, a zatim riječ u genitivu.

Sljedeći pregled ilustrira ova pravila korištenjem primitivne imenice mor (majka):

	Jednina	Množina
neodređen	en mors kærlighed (ljubav jedne majke)	mødrenes kærlighed (ljubav majki)
određen	morens kærlighed (ljubav one majke)	mødrens kærlighed (ljubav onih majki)

Ako riječ već završava na -s (ili nekim drugim suglasnikom), dodaje se apostrof na imenicu.

Primjer:

Jens' hus – Jensova kuća

Pozor:

U govornom jeziku genitiv sa -s se zapravo koristi samo kada je u pitanju vlasništvo pod osobama.

U svim ostalim slučajevima, genitiv se obično izražava uz pomoć prijedloga kao što su npr. på, af, i, for, til.

Primjer:

taget **på** huset – krov kuće

Složene imenice na danskom

Na danskom možete stvoriti novu imenicu sastavljajući dvije imenice. Tako se stvaraju nove riječi na danskom.

Najčešće se dvije riječi izravno stavljaju zajedno.

1. Pravilo za izravan sastav

Dvije su imenice uvijek izravno povezane kada

- je prva imenica s -e ili -er ili
- završava na -s ili -st.

Primjer:

uge (tjedan) + dag (dan) = ugedag (dan u tjednu)

Pojedinačne riječi također mogu biti povezane takozvanom "fugom".

Na danskom, to bi bila slova -e ili -s.

1. Pravilo za e-fuge

"Fuga" e obično nastaje kada

- je prva imenica jednosložna i
- označava osobu, životinju ili biljku i završava suglasnikom.

Primjer:

hund (pas) + -e + mad (hrana) = hundemad (hrana za psa)

2. Pravilo za s-fuge

Fuge s obično nastaju kada

- je prva imenica je već sastavljena ili
- ima prefiks ili sufiks ili
- je osobno ime.

Primjer:

afdeling (odjel) + -s + leder (vođa) = afdelingsleder (vođa odjela)

Gramatički rod složenice ovisi o gramatičkom rodu druge riječi!

Što trebate znati o pridjevima u danskom

1. razlika: atributivna i predikatna upotreba

Kod korištenja pridjeva zapravo razlikujemo atributnu i predikatnu upotrebu. Pogledajte sljedeće primjere:

Atributna upotreba		Predikatna upotreba	
den store bil	onaj veliki auto	Bilen er stor.	Onaj auto je velik
en brun bjørn	jedan smeđi medvjed	En bjørn er brun.	Onaj medvjed je smeđ.

2. razlika: jaki i slabi pridjevi

Uz klasifikaciju u atributivne i predikatne, pridjevi su također podijeljeni u kategorije jakih i slabih.

Predikatno korišteni pridjevi uvijek su jako deklinirani, atributivni pridjevi mogu biti deklinirani jako i slabo.

Jaka deklinacija ovisi o rodu i broju imenice kojoj pridjev pripada.

Slaba deklinacija zna samo e-sufiks.

Atributna upotreba		Predikatna upotreba	
Jaka i slaba deklinacija		Jaka deklinacija	
en varm suppe	jedna topla juha	En suppe er (altid) varm.	Juha je (uvijek) topla.
den varme suppe	ona topla juha	Suppen er varm.	Ova juha je topla.
Prilagođavanje rodu i broju	e-sufiks	Prilagođavanje rodu i broju imenice	

Atributna upotreba pridjeva

Pridjev u atributivnoj upotrebi uvijek stoji neposredno ispred imenice i pobježe ju opisuje.

Atributni pridjev i pridružena imenica se nikada ne odvajaju.

1. Jaki pridjev (neodređeni oblik)

Jaki pridjev ovisi o rodu i broju imenice kojoj pripada, tako da se ovdje razlikuju tri oblika sa sljedećim završetkom:

Jednina		Množina
Utrum	Neutrum	
--	-t	-e
en stor by (jedan veliki grad)	et stort varelse (jedan veliki prostor)	røde roser (crvene ruže)

2. Slabi pridjev (određeni oblik)

Ovdje postoji samo jedan oblik.

Slab (određeni) oblik pridjeva je identičan množini snažnog (neodređenog) pridjeva.

Dakle, uvijek morate priložiti isti sufiks.

Prethodeći pridjev uzrokuje da određeni član stoji ispred imenice (a time i pridjev).

Ovo se pravilo primjenjuje:

- iza određenog člana
- nakon prethodećeg genitiva
- poslije posvojne zamjenice
- u obliku pozdrava, usklika, karakterističnih pridjeva i imena mjesta

	Jednina		Množina
	Utrum	Neutrum	
a	den store by (veliki grad)	det store varelse (veliki prostor)	de røde roser (crvene ruže)
b	Annes sjove bemærkning (Anneini smiješni komentari)	Sørens gamle køleskab (Sørenov stari frižider)	rosernes store torne (veliki trni ruže)
c	hendes lange hår (njena duga kosa)	dit rene tøj (tvoja čista odjeća)	mine smukke børn (moja lijepa djeca)

Predikatna upotreba pridjeva

Danski pridjevi se i u predikatnoj uporabi uvijek ravnaju po rodu i broju imenice.

Završeci su isti kao i kod jakih pridjeva u atributnoj upotrebi, osim što ne morate razlikovati jake i slabe pridjeve:

Jednina		Množina
Utrum	Neutrum	
--	-t	-e

1. Određene ili neodređene imenice?

- imenice s predikatnim pridjevima obično su u određenom obliku. U isto vrijeme, odgovarajući pridjev prima završetak neodređene atributivne deklinacije.
Primjer:
Blomsterne er smukke. – Cvjetovi su lijepi.
- U neodređenom obliku imenice s predikatno korištenim pridjevima nisu naročito brojne (samo) u općenitim tvrdnjama!
Pridruženi pridjev nastavlja primati završetke neodređene atributne deklinacije.
Primjer:
Regn er vådt. – Kiša je mokra.

2. Osobne zamjenice

Osobnu zamjenicu u jednini obično slijedi osnovni oblik pridjeva.

Iza neodređene zamjenice det, s druge strane, stoji t-oblik, u množina je e-oblik.

Du er smuk.	Ti si lijep/a.
Det er smukt.	On/ona je lijep/a.
De er smukke.	Vi ste lijepi.

Nepravilni pridjevi u danskom

1. nepromjenjivi pridjevi:

isti oblik u utrumu, neutrumu i množini

Primjer:

sky – sramežljiva

stille – mirna

2. Isti utrum i neutrum oblici

Primjer:

kort – kratka

elsket – voljena

malet – obojana

3. Pridjevi na -el, -en ili -er:

gube ono (prvo) -e kad se dodaje nastavak za množinu

Primjer:

sulten – gladan

gammel – stari

simpel – jednostavan

4. Množina od lille (mala) glasi små

Komparacija pridjeva

U većini slučajeva se komparativu jednostavno dodaje -ere, a superlativu -est; tj. -re i -st, ako pridjev već završava nenaglašenim -e.

Primjer:

kort, kortere, kortest – kratki, kraći, najkraći

Alternativno, neki pridjevi mogu se komparirati dodavanjem riječi mer (e) (više) i mest (uglavnom).

To je moguće s tri i više složenih pridjeva, pridjevima na -isk, -sk ili -et, stranim riječima i participom koji se koristi kao pridjev.

Primjer:

attraktiv, mere attraktiv, mest attraktiv – atraktivan, atraktivan, najatraktivniji

U danskom, komparativ ima samo jedan oblik, u superlativu, s druge strane, razlikuju se određeni i neodređeni oblik, ali ne i po jednini i množini.

U atributnoj upotrebi se koristi određeni oblik na -e, u predikatnoj neodređeni.

Primjer:

den korteste nederdel – najkraća suknja

din nederdel corteste. – Suknja je najkraća.

Pozor:

Kod mnogih pridjeva na -ig ili -som, se dodaje samo -st u superlativu.

Mnogi pridjevi na nenaglašeno -el, -en ili -er gube prvo -e, ako se dodaje -ere ili -est.

Dvostruki suglasnici se gube

Primjer:

hurtigst – najbrže

enklest – najlakše

Što trebate znati o prilozima u danskom

Prilozi su nepromjenjive riječi, koje pobliže objašnjavaju značenje glagola, pridjeva, drugih priloga, rečenica ili rečeničnih dijelova.

U danskom postoje dvije vrste priloga:

1. Izvorni prilozi

Izvorni prilozi su svojevrsne tvorevine, koje se ne izvode ni iz kakvih drugih riječi.

Primjer:

aldri – nikad

endnu – još

nok – dosta

2. Izvedeni prilozi

Često se izvode iz pridjeva.

To znači, da ove priloge možete sami stvarati, tako da osnovi dodate odgovarajući sufiks.

a) Prilozi koji završavaju na -t

Primjer:

Pridjev: smuk → Prilog: smukt (lijepo)

b) Prilozi koji završavaju na -vis

Kod nekolicine pridjeva, uključujući i one koji završavaju na -ig, se dodaje nastavak -vis, kako bi se tvorilo prilog.

Primjer:

Pridjev: naturlig → Prilog: naturligvis (naravno)

c) Mala skupina priloga koja se tvori pomoću raznih sufiksa

Primjer:

sufiks -deles

aldeles – potpuno

d) Prilozi koji se tvore iz imenica

Primjer:

massevis – masovno

Komparacija priloga u danskom

Ovdje trebate razlikovati između izvornih i izvedenih priloga.

U skupini izvornih priloga se samo nekolicina može komparirati, npr. snart (uskoro).

Prilozi koji se tvore i pridjeva se mogu normalno komparirati.

Primjer:

sen, senere, senest – kasno, kasnije

Pozor:

Uzmite u obzir, da se prilozi koji završavaju na -mæssig ili -vis uglavnom ne mogu komparirati.

Mjesni prilozi u danskom

Mjesni prilozi se razlikuju u svom značenju ovisno o tome jesu li u dugom ili kratkom obliku.

Kratki oblik opisuje kretanje i odgovara na pitanje „Kamo?”.

Dugi oblik se odnosi na neko mjesto i odgovara na pitanje „Gdje?”.

Tvori se tako, da se kratkom obliku dodaje nastavak -e.

Primjer:

Jeg går op. – Idem gore.

Jeg er oppe. – Ja sam gore.

Što biste trebali znati o glagolima u danskom**Infinitiv**

Infinitiv se u danskom tvori tako, da se osnovi glagola dodaje nastavak -e. Skoro svi infinitivi u danskom završavaju na -e. Postoji nekoliko jednosložnih glagola koji završavaju dugim samoglasnikom, kojima se ne dodaje nastavak.

Primjer:
bo – stanovati
sy – šivati

Prezent

Kod većine glagola možete prezent tvoriti tako, da infinitivu jednostavno dodate nastavak -r. Veoma olakšavajuće jest, što je taj nastavak nepromjenjiv, neovisno o licu ili broju.

Primjer:
jeg arbejder – ja radim
de arbejder – oni rade

Prezent se koristi u slijedećim slučajevima:

a) radnje koje se izvode u sadašnjosti

Primjer:
Han sover. – On spava.

b) za redovite i ponavljajuće radnje

Primjer:
Jeg arbejder altid om natten. – Ja uvijek radim noću.

c) za opće bezvremen izjave

Primjer:
Jorden er rund. – Zemlja je okrugla.

d) za vremenski zadane radnje koje se odvijaju u budućnosti

Primjer:
Jeg kommer i morgen. – Dolazim sutra.

Imperativ

Za imperativ se uvijek uzima osnova glagola:

Znači, jednostavno maknete -e s infinitiva.

Ako infinitiv ne završava na -e, onda imperativ i infinitiv imaju isti oblik.

Imperativ ima samo jednu formu, neovisno o broju i o persiranju.

Primjer:
Skriv! – Piši (ti)!/Pišite (vi)!/Pišite (Vi)!

Imperativ Vam je potreban kako biste iskazali zahtjeve, upozorenja, upute, želje ili odobrenja.

Futur

U danskom postoji nekoliko načina na koje se mogu izraziti radnje u budućem glagolskom vremenu.

Futur u danskom se tvori...

a) prezentom

Primjer:

Jeg kommer i morgen. – Dolazim sutra.

b) pomoćnim i glavnim glagolom

Skal + infinitiv

Ova se konstrukcija koristi kako bi se izrazili općeniti planovi za budućnost, nužnost, zahtjev, obveza, odgovornost ili obećanje.

Primjer:

Hun skal (nok) hjælpe dig. – Ona će ti (sigurno) pomoći.

Vil + infinitiv

Primjer:

Jeg vil gerne lave mad i morgen. – Sutra ću kuhati.

Blive

Glagol blive se može (u kombinaciji s pridjevom) koristiti za izražavanje promjene u budućnosti.

Blive onda služi kao futur za være (biti).

Primjer:

Det bliver godt at komme på ferie. – Bit će lijepo, otići na godišnji.

Preterit

Kod preterita postoji pravilna i nepravilna tvorba glagola.

Slijedeći slučajevi se mogu pojaviti.

Pravilna tvorba preterita (<u>bez</u> promjene samoglasnika u osnovi)	
<u>Skupina I</u> → ne mijenjaju samoglasnik u osnovi → dobivaju nastavak -ede ili -te na glagolsku osnovu	<u>Skupina II</u> → ne mijenjaju samoglasnik u osnovi → <u>ne</u> dobivaju nastavak
Nepravilna tvorba preterita (<u>sa</u> promjenom samoglasnika u osnovi)	
<u>Skupina III</u> → mijenjaju samoglasnik u osnovi → ne dobivaju nastavak	<u>Skupina IV</u> → mijenjaju samoglasnik u osnovi → dobivaju nastavak -de ili -t(e)

Pravilna tvorba preterita

- Otprilike 80% svih pravilnih (slabih) glagola uključujući sve novonastale glagole i glagole koji završavaju na -ere, tvore preterit dodavanjem nastavka -ede.
Primjer:
Prezent: elsker, Preterit: elsk**ede** (voljeti)
- Manja skupina pravilnih (slabih) glagola tvori preterit nastavkom -te.
Primjer:
Prezent: spiser, Preterit: spist**e** (jesti)
- Jedna još manja skupina glagola čini iznimku time, da im se dodaje -de.
Primjer:
Prezent: har, Preterit: hav**de** (imati)
- Postoji još jedna mala skupina jakih glagola koji ne mijenjaju samoglasnik u osnovi, no...
... ne dobivaju nastavak u preteritu i
... u participu perfekta dobivaju nastavak -e.
Primjer:
Prezent: hedder, Preterit: hedd**e**t (zvati se)

Nepravilna tvorba preterita

Kod tvorbe preterita i particip perfekta postoje dvije mogućnosti:

- a) U preteritu ne dodajete nastavak i mijenjate samoglasnik osnove
- b) U preteritu dodajete nastavak i mijenjate samoglasnik osnove

Popis svih nepravilnih glagola ćete naći u ovoj gramatici u obliku PDF datoteke.

Perfekt

Glagolsko vrijeme perfekta se sastavlja od

- a) konjugiranog oblika pomoćnog glagola (have ili være) i
- b) particip perfekta.

Slijedeća dva načina se mogu desiti kod tvorbe particip perfekta:

- preterit gubi -e na kraju
- dodaje se nastavak -t tj. -et na osnovu glagola

Unatoč čitavoj sistematici je najjednostavnije oblike – znači, i particip perfekta – odmah povezati s glagolima.

Have ili være?

Osim particip perfekta vam je za tvorbu perfekta potreban još i pomoćni glagol have ili være.

Pri tome ne koristite infinitiv, nego odgovarajući prezent, znači

- har (have) ili
- er (være).

Perfekt sa have ili være?

Takozvani glagoli kretanja, koji opisuju trajanje radnje, tvore perfekt s glagolom have.

Ako ti glagoli iskazuju neku promjenu, onda koristite glagol være.

Ako glagoli kretanja stoje uz objekt, onda se koristi samo pomoćni glagol have.

Prijelazni glagoli tvore perfekt uvijek pomoću have – čak i onda kada se objekt eksplicitno ne spominje.

Neprijelazni glagoli tvore perfekt pomoću have, kada se izražava dugotrajnost neke radnje.

No, ako želite izraziti neku promjenu, onda tvorite perfekt pomoću glagola være.

Particip perfekta

Particip perfekta se može koristiti kao glagol ili kao pridjev:

1. Particip perfekta kao glagol

Kako biste tvorili particip perfekta, jednostavno dodajte nastavak -t tj. -et.

Obratite pažnju na to, da se particip perfekta kao glagol koristi u ulozi predikata i stoga se NE flektira.

Primjer:

Vi er rejst på ferie. – Otputovali smo na godišnji.

2. Particip perfekta kao pridjev

I ovdje se vodi uobičajena razdioba između predikatne i atributne upotrebe.

a) Atributna upotreba

Ako se particip perfekta atributno koristi tj. ako stoji ispred imenice, onda je promjenjiv.

Particip perfekta se prilagođava.

- -et ► -ede

Particip, koji završava na -et, funkcionira kao odgovarajući pridjev na -et.

Završetak -et se u određenom obliku i u množini pretvara u -ede.

U neodređenom obliku se nastavak ne mijenja.

- -et ► -en / -ne

U danskom postoji nekoliko nepravilnih (jakih) glagola, čiji particip perfekta u neutrumu završava na -et, u neodređenom utrum obliku pak na -en i u određenom untrum obliku i u množini na -ne završava.

- -t ► -te

I ovdje se možete orijentirati po glagolima na -t:

U određenom obliku i u množini participu dodajete još jedno -e.

U neodređenom obliku se particip perfekta ne mijenja.

b) Predikatna upotreba

Particip perfekta se najčešće predikatno koristi u kombinaciji s pomoćnim glagolom være.

Pozor:

U modernom danskome se sve više preferira nepromjenjivi oblik participa perfekta.

Znači, učite samo „normalni” oblik participa perfekta s kojim ne možete ni u predikatnoj upotrebi ništa pogriješiti.

Upotreba preterita i perfekta

Primjena preterita

U danskom se preterit koristi kako bi se izrazila radnja koja se odvila u prošlosti i koja ne stoji u direktnoj povezanosti sa sadašnjosti.

Radnja ili događaj su u trenutku prepričavanja već završeni.

Primjer:

Sidste år var jeg ofte syg. – Prošle godine sam često bio bolestan.

Primjena perfekta

Perfekt koristite u slijedećim slučajevima:

Ako se neka određena radnja odvila u prošlom vremenu ili se općenito odnosi na prošlost.

Primjer:

Vi har sunget. – Mi smo pjevali.

Pluskvamperfekt

Kod pluskvamperfekta se radi o složenom vremenu koje se sastoji od ...

- pomoćnog glagola have ili være u preteritu (znači, havde ili var) i od
- participa perfekta

Pluskvamperfekt se tvori isto kao i perfekt – samo što pomoćni glagol ne stoji u prezentu, nego u preteritu.

Primjer:

Jeg havde sovet længe. – Dugo sam spavao.

Pluskvamperfekt u danskom opisuje radnje i događaje koji su se odvijali u daljoj prošlosti prije odvijanja neke druge radnje.

Primjer:

Inden hun flyttede til Århus, havde hun boet 3 år i København. – Prije nego se je preselila u Aarhus, je tri godine bila živjela u Kopenhagenu.

Particip prezenta

Particip prezenta tvorite tako, da na osnovu glagola dodate nastavak -ende. Kod poznatih iznimki koje nemaju „vlastitu” glagolsku osnovu (jednosložni glagoli koji završavaju dugim samoglasnikom), jednostavno infinitivu dodate nastavak -ende.

Primjer:

skrive ⇒ skrivende – pisati

Particip prezenta kao pridjev

I ovdje vrijedi već spomenuta razlika između atributne i predikatne upotrebe.

- atributna upotreba: zamjenjuje odnosnu rečenicu, stoji ispred imenice

Primjer:

de legende børn – djeca koja se igraju

- predikatna upotreba: stoji ispred glagola

Primjer:

Rejsen var anstrengende. – Put je bio naporan.

Particip prezenta kao prilog

Particip prezenta može služiti u ulozi priloga i pobliže opisivati glagol.

Primjer:

Det er brændende varmt i ørkenen. – U pustinji je nevjerovatno vruće.

Particip prezenta kao imenica

Particip prezenta se može koristiti i kao imenica.

U danskom postoje zadani izrazi koji se uvijek koriste u obliku participa prezenta.

No, ovaj oblik isto zna koristiti, ako se neka osoba karakterizira na osnovu neke radnje ili aktivnosti.

Primjer:

den rejsende – putnik / onaj koji putuje

Particip prezenta kao glagol

Ako particip prezenta služi kao predikat, onda se mora koristiti u kombinaciji s još jednim glagolom (uglavnom komme, blive ili have).

Primjer:

Mit barn kom grædende hjem. – Moje dijete je došlo kući uplakano.

Konjunktiv u danskom

U danskom postoji zasebni oblik konjunktiva, no on se jako rijetko koristi.

Konjunktiv I

Konjunktiv I ima isti oblik kao i infinitiv.

No, u suvremenom danskom jeziku se koristi samo još u nekolicini zadanih izreka, pravnom govoru i u rečenicama koje izražavaju želje.

Primjer:

Dronningen længe leve! – Dugo živjela Kraljica!

Konjunktiv II

U danskom postoji zasebni oblik i za konjunktiv II.

Jednostavno se koristi preterit ili pluskvamperfekt ovisno o tome, da li se radnja odvija u sadašnjosti ili u prošlosti.

Često se dodaje i preterit modalnih glagola (uglavnom kunne, skulle ili ville)

Obratite pažnju na to, da glagol stoji iza modalnog glagola u infinitivu:

infinitiv + particip perfekta

Ova previla primjenjujete na

- irealne želje i usporedbe

Primjer:

Bare jeg kunne gå igen. – Kad bih bar opet mogao hodati.

- preporuke i savjeti

Primjer:

Det ville jeg ikke gøre. – Ne bih to učinio.

- pristojne molbe
- izražavanje mogućnosti ili nejasnih neodređenih slutnji
- ne ispunjive pogodbe

Pogodbene rečenice u danskom

Realne pogodbene rečenice

Kod realnih pogodbenih rečenica se koristi prezent.

Primjer:

Hvis du kommer, kommer jeg også. - Ako ti dođeš, onda ću doći i ja.

Irealne pogodbene rečenice

Irealne pogodbe se mogu odnositi na sadašnjost ili na prošlost.

- Irealna pogodbena rečenica u sadašnjosti opisuje situaciju u budućnosti ili u sadašnjosti, koja se vjerojatno ili sigurno neće ispuniti.

Primjer:

Jeg ville hjælpe dig, hvis jeg havde haft tid./Jeg ville have hjulpet dig, hvis jeg havde tid. – Pomogao bih ti, da imam vremena.

- Irealna pogodbena rečenica u prošlosti opisuje situaciju, koja se u prošlosti nije ispunila.

Primjer:

Jeg ville have hjulpet dig, hvis jeg havde haft tid./Jeg havde hjulpet dig, hvis jeg havde haft tid. – Bio bih ti pomogao, da sam imao vremena.

Pasiv u danskom

Kod pasiva dolazi do promjene perspektive.

U prvom planu više ne stoji subjekt radnje, nego sama radnja.

Uzmite u obzir, da samo prijelazni glagoli mogu tvoriti pasiv.

U danskom postoji dva načina za tvorbu pasiva.

Odnos sa subjektom se onda stvara pomoću prijedloga af (od).

blive-pasiv

Ovdje kombinirate pomoćni glagol blive s participom perfekta odgovarajućeg glagola tako, da nastane pasivni oblik.

Primjer:

Småpakken blev leveret. – Paket je isporučen.

Upamtite:

- blive-pasiv se koristi za pojedine svršene radnje i za radnje koje se ponavljaju
- blive-pasiv je u danskom znatno rasprostranjeniji i skoro se uvijek koristi
- u perfektu i pluskvamperfektu se blive-pasiv obavezno mora upotrijebiti!

s-pasiv

Ovdje se na infinitiv tj. na preterit glagola dodaje nastavak -s.

Primjer:

Kødet brunes ved svag varme. – Meso je mekano pečeno.

To je moguće samo s infinitivom, prezentom i preteritom.

Kod složenih vremena se pasiv mora drugačije koristiti.

S-pasiv se koristi

- za opće i ponavljajuće radnje
- u natpisima
- iza modalnih glagola – osim iza vil, ako je u pitanju buduća radnja, i iza skal, ako se radi o obećanju
- u uputama korištenja i rada

Pozor:

Kod nekih glagola blive-pasiv u pravilu nije moguć, stoga se pasiv mora tvoriti nastavkom -s.

Ti glagoli su:

behøve (trebati), få (dobiti), have (imati), mene (misliti), skyldev (dugovati) i videv (znati).

Osim toga postoji nekoliko jakih glagola, koji mogu tvoriti s-pasiv samo u infinitivu i prezentu.

U suprotnom trebate također koristiti blive-pasiv.

Primjeri:

drikke (piti) → drak

hjælpe (pomoći) → hjalp

Što trebate znati o zamjenicama u danskom

Osobne zamjenice

Kod upotrebe osobnih zamjenica u danskom postoji nekoliko posebnosti i iznimki na koje trebate obratiti pažnju.

Osobne zamjenice se općenito razlikuju po

- a) subjektnom padežu koji odgovara na pitanje „Tko?“
- b) objektnom padežu koji odgovara na pitanje „Kome?“ ili „Koga?“.

		Subjektni padež		Objektni padež	
J e d n i n a	1. lice	jeg	ja	mig	meni, mene
	2. lice	du	ti	dig	tebi, tebe
		De	Vi	Dem	Vama, Vas
	3. lice	han	on	ham	njemu, njega
		hun	ona	hende	njoj, nju
		den	on, ona, ono	den	njemu, njoj, njega, nju
det		on, ona, ono	det	njemu, njoj, njega, nju	
M n o ž i n a	1. lice	vi	mi	os	nama, nas
	2. lice	I	vi	jer	Vama, vas
	3. lice	de	oni	dem	njima, njih
		De	Vi	Dem	Vama, Vas

Posvojne zamjenice u danskom

	Posvojna zamjenica	Jednina		Množina	Prijevod
		Utrum	Neutrum		
J e d. .	jeg	min	mit	mine	moj/-a/-e
	du	din	dit	dine	tvoj/-a/-e
	De	Deres			Vaš/-a/-e
	han	hans			njegov/-a/-o
	hun	hendes			njen/-a/-o
M n o ž. .	den/det	dens	dets	dens/dets	njegov/-a/-o
	vi	vores			naš/-a/-e
	I	jeres			vaš/-a/-e
	De	Deres			Vaš/-a/-e
	de	deres			njihov/-a/-o

Pokazne zamjenice u danskom

1. Den / det / de und denne / dette / disse

Utrum	Neutrum	Množina	Prijevod
den	det	de	taj, ta, to
pisani jezik			
denne	dette	disse	

2. selv

Utrum	Neutrum	Množina	Prijevod
selv			sebe

Odnosne zamjenice u danskom

Ove zamjenice se odnose na nešto što se već spomenulo unutar iste rečenice. Njima se započinju odnosne rečenice i povezuju na taj način dvije rečenice s istim subjektom.

U danskom postoje odnosne zamjenice **som** i **der**.

Nepromjenjive su.

Primjer:

Jeg kender **en kvinde**. **Hun** er meget høj. → Jeg kender en kvinde, **som** / **der** er meget høj.

Što trebate znati o građi rečenica u danskom

Glavna rečenica

U slijedećoj tablici možete vidjeti kako izgleda uobičajena građa rečenica u danskom.

Početak	Sredina			Završetak		
P	S I	S II	S III	Z I	Z II	Z III
I morgen	vil	jeg	ikke	købe	rundstykker	ved bageren.

U obojanim poljima mogu stajati slijedeći oblici

P	subjekt, priložne oznake, objekt, sporedna rečenica
S I	svršeni glagol, pomoćni glagol kod složenih vremena, modalni glagol
S II	subjekt (ako nije na početku)
S III	prilozi poput aldrig (nikad) ili ikke (ne)
Z I	nesvršen glagol
Z II	(ne)izravni i prijedložni objekt, nenaglašene zamjenice u akuzativu (samo kod složenih vremena), prošireni predikat, povratne zamjenice
Z III	(ne)izravni i prijedložni objekt, nenaglašene zamjenice u akuzativu (samo kod složenih vremena), prošireni predikat, povratne zamjenice

Imperativ u danskom

Kod imperativa pozicija P ostaje prazna i rečenica odmah započinje glagolom.

Primjer:

Spis æblet! – Pojedi jabuku!

Upitna rečenica u danskom

a) I kod takozvanih da-ne pitanja pozicija P ostaje prazna i rečenica započinje svršenim glagolom.

Primjer:

Spiser du et æble? – Hoćeš li pojesti jabuku?

b) Kod dopunskih pitanja na početku rečenice stoji upitna rečenica.

Primjer:

Hvornår spiser du æblet? – Kada ćeš pojesti jabuku?

Sporedna rečenica

Građa sporednih rečenica u danskom izgleda ovako.

Konjunkcija	Sredina			Završetak		
K I	S II	S III	S I	Z I	Z II	Z III
,at	jeg		vil	spise	æblet	

Razlike u građi s glavnom rečenicom

- U usporedbi s glavnom rečenicom se u sporednoj rečenici pozicija S I pomiče tako, da stoji iza S III.
- Nenaglašeni zamjenski objekti se u sporednoj rečenici mogu nalaziti samo na poziciji Z II, kao i izravni, neizravni i prijedložni objekti, te nenaglašene zamjenice u akuzativu (samo kod složenih vremena).
- Središnji prilozi, znači prilozi kao što su ikke, uvijek stoje ispred svršenog glagola.

Brojevima na danskom

Brojevi od 1 do 20:			
nul	0		
en/et	1	elleve	11
to	2	tolv	12
tre	3	tretten	13
fire	4	fjorten	14
fem	5	femten	15
seks	6	seksten	16
syv	7	sytten	17
otte	8	atten	18
ni	9	nitten	19
ti	10	tyve	20

21 – 100	
enogtyve	21
toogtyve	22
treogtyve	23
fireogtyve	24
tredive	30
enogtredive	31
toogtredive	32
fyrre	40
halvtreds	50
tres	60
halvfjerds	70
firs	80
halvjems	90
hundrede	100

Dani u tjednu na danskom

Dani u tjednu	
Ponedjeljak	mandag
Utorak	tirsdag
Srijeda	onsdag
Četvrtak	torsdag
Petak	fredag
Subota	lørdag
Nedjelja	søndag

Primjer:

Jeg skal i biografen på mandag. – U ponedjeljak idem u kino.

Vi behøver ikke arbejde på lørdage og søndage. – Subotom i nedjeljom ne moramo raditi.